

AVUSTURYA SİYASİ MİZAH DERGİLERİNİN BALKAN SAVAŞLARINI SUNUMU

THE PRESENTATION OF THE BALKAN WARS BY AUSTRIAN POLITICAL HUMOR MAGAZINES

Mehmet Ozan GÜLADA*

Geliş Tarihi/Received:12.09.2024

Kabul Tarihi/Accepted:29.12.2024

GÜLADA, Mehmet Ozan, (2025), "Avusturya Siyasi Mizah Dergilerinin Balkan Savaşlarını Sunumu", Belgi Dergisi, S.29, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkilâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Kış 2025/1, ss. 61-84.

Öz

8 Ekim 1912 tarihinde Karadağ'ın Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilanı ile başlayan Balkan Savaşları, Sırbistan, Bulgaristan ve Yunanistan'ın da Osmanlı İmparatorluğu'na karşı harekete geçmesiyle geniş bir alana yayılmıştır. Dört Balkan devletine karşı tek başına savaşan Osmanlı İmparatorluğu, cephelerde peş peşe ağır yenilgiler almıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında meydana gelen Balkan Savaşları'nda imparatorluk, Avrupa kıtasındaki topraklarının önemli bir bölümünü kaybetmiştir. Dünya basının yakından takip ettiği Balkan Savaşları, Avrupa'daki siyasi mizah dergilerinin pek çok karikatürüne konu edilmiştir. Balkanlar'da etkinlik mücadelesi içerisinde giren Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda da Avusturya siyasi mizah dergileri, savaşa geniş yer vermiştir. Bu dergilerde yer alan karikatürlerin incelenmesi, siyasi mizah dergileri üzerinden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu kamuoyunun Balkan Savaşları'na ilişkin ne yönde şekillendirilmeye çalışıldığının ortaya konulması bakımından önem taşımaktadır. Çalışmada Avusturya siyasi mizah dergilerinin Balkan Savaşları'nı ne şekilde sunduğu ve okuyucularına ne tür mesajlar verdiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Balkan Savaşları sırasında Avusturya'nın önde gelen mizah dergileri içerisinde yer alan Die Muskete, Kikeriki ve Wiener Caricaturen mizah dergilerinin Balkan Savaşlarını konu alan karikatürleri, Roland Barthes'ın göstergebilim modeli kullanılarak incelenmiştir. Barthes'ın göstergebilim modeli üzerinden karikatürlerde verilmek istenen açık ve gizli mesajlar ile inşa edilmek istenen mitlerin ortaya konulmasına çalışılmıştır. Karikatürlerde Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıf ve çaresiz resmedilirken Balkan devletlerinin ise elde ettiği zafere odaklanıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte her üç mizah dergisinde Balkan Savaşları'nda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bölgedeki en büyük rakibi Rusya'nın Balkan devletlerini yönlendirdiği ya da desteklediği üzerinde durulmuştur. Çalışmada mizah dergilerinde Balkan Savaşları'nda Osmanlı İmparatorluğu ve Balkan devletlerine mesafeli bir yaklaşım sergilendiği ve Rusya'nın Balkan devletleri üzerindeki potansiyel nüfuzuna yönelik okurların dikkatinin çekilmesine çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Balkan Savaşları, Mizah, Medya, Avusturya, Osmanlı İmparatorluğu.*

*Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Akçadağ Meslek Yüksekokulu, mehmet.gulada@ozal.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0001-8233-2321>).

Abstract

The Balkan Wars, which started with Montenegro's declaration of war against the Ottoman Empire on October 8, 1912, spread over a wide area as Serbia, Bulgaria and Greece also took action against the Ottoman Empire. The Ottoman Empire, fighting alone against the four Balkan states, suffered heavy defeats one after another on the fronts. In the Balkan Wars that took place in the last years of the Ottoman Empire, the empire lost a significant part of its lands on the European continent. The Balkan Wars, which were closely followed by the world press, were the subject of many cartoons in political humor magazines in Europe. Austrian political humor magazines also gave extensive coverage to the war in the Austro-Hungarian Empire, which was struggling for influence in the Balkans. The examination of the cartoons in these magazines is important in terms of revealing how the public opinion of the Austro-Hungarian Empire was sought to be shaped regarding the Balkan Wars through political humor magazines. The aim of the study was to determine how Austrian political humor magazines presented the Balkan Wars and what kind of messages they gave to their readers. For this purpose, cartoons about the Balkan Wars in *Die Muskete*, *Kikeriki* and *Wiener Caricaturen*, which were among the leading humor magazines in Austria during the Balkan Wars, were examined using Roland Barthes' semiotic model. Through Barthes' semiotic model, it was sought to reveal the open and secret messages intended to be given in the cartoons and the myths intended to be constructed. It was determined that the Ottoman Empire was portrayed as weak and helpless in the cartoons, while the focus was on the victory achieved by the Balkan States. However, in all three humor magazines, it was emphasized that Russia, the biggest rival of the Austro-Hungarian Empire in the region, directed or supported the Balkan states during the Balkan Wars. The study concluded that humor magazines displayed a distant approach towards the Ottoman Empire and the Balkan States and sought to draw the attention of the readers to the potential influence of Russia on the Balkan States during the Balkan Wars.

Keywords: *Balkan Wars, Humor, Media, Austria, Ottoman Empire.*

Giriş

Balkan Savaşları, 20. yüzyılın ilk yarısında Balkan coğrafyasında meydana gelen ve savaşa dâhil olan devletlerin toprak değişimiyle sonuçlanan bir mücadele olmasına karşılık uluslararası basında geniş yer bulmuştur. Gazeteler, savaşta yaşanan önemli haberleri çeşitli başlıklar altında okuyucularıyla paylaşarak kamuoyunun Balkan Savaşları'na yönelik bilgilendirilmesini sağlamıştır. Bununla birlikte çeşitli siyasi mizah dergileri de Balkan Savaşları'nı ele alarak yayımlanan karikatürlerinde savaşan taraflara yönelik kamuoyunun şekillenmesinde rol oynamıştır. Balkan Savaşları, bulunduğu coğrafya gereği Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından yakından takip edilmiştir. Avusturya'da yayımlanan *Die Muskete*, *Kikeriki* ve *Wiener Caricaturen* siyasi mizah dergileri Balkan Savaşları'na sayılarında geniş yer vermiştir. Bu üç siyasi mizah dergisinin Balkan Savaşları'na ilişkin yayımlarının ortaya konulması, Balkan Savaşları'nda Avusturya-Macaristan kamuoyunun basın tarafından ne yönde şekillendirildiğinin tespit edilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Balkan Savaşları'nın basındaki sunumu inceleyen çeşitli akademik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda: Okur, *The Times Gazetesi'nin Balkan Savaşları'nı sunumunu incelemiştir*. Çalışmada gazetede Balkan Savaşı'nı başlatan tarafın Balkan devletleri olarak sunulmasına karşılık savaşın sorumlusunun Türk hükümeti şeklinde yansıtıldığı tespit edilmiştir¹. Dilek, Amerikan basınında Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan Savaşları'ndaki yenilgisini incelemiştir. Çalışmada konuya ilişkin sunulan haberlerin merkezinin büyük bir kısmının Londra olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan çalışmada Balkan Savaşları'nın ilgiyle izlendiği ve savaşın askeri, siyasi ve ekonomik sonuçlarının analiz edilerek değerlendirildiği sonucuna ulaşmıştır². Erdem, Yunan basınında Balkan Savaşları sırasında kolera salgınına ele almıştır. Çalışmada Yunan basınında Birinci Balkan Savaşı sırasında Yunan ordusunun yaşadığı sorunlara pek yer verilmediği, buna karşılık koleranın Osmanlı ordusunda yol açtığı olumsuz etkinin yansıtıldığı ortaya konulmuştur. İkinci Balkan Savaşı sırasında ise Yunan basınında kolerayla mücadeleye odaklandığı tespit edilmiştir³. Yavuz ise *New York Times Gazetesi'nin Balkan Savaşları'na yönelik sunumunu ele almıştır*. Çalışmada Yavuz, gazetenin savaşın gidişatını neredeyse günlük olarak aktardığını, bununla birlikte gazetede savaşın nedenleri boyutunda Balkan devletlerinin haklı olarak yansıtıldığına ve savaşın sorumlusu olarak Türk hükümetinin suçlandığına yönelik hissin uyarıldığını ileri sürmüştür⁴. Demiroğlu, Balkan Savaşları sırasında Rus gazetelerinde Edirne'nin işgali ve kurtuluşuna yönelik sunumu ele almıştır. Çalışmada Rus gazetelerinde Edirne'nin Bulgaristan tarafından işgalinin sevinçle, Osmanlı İmparatorluğu'nun Edirne'yi geri almasının ise üzüntüyle karşılandığı tespit edilmiştir⁵.

Balkan Savaşları'na ilişkin akademik literatür incelendiğinde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu basınında Balkan Savaşları'na bakışını ele alan bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu açıdan çalışmada Avusturya'nın önde gelen siyasi mizah dergileri arasında yer alan *Die*

¹ Mehmet Okur, *The Times Gazetesi'ne Göre Balkan Savaşları ve İngiltere'nin Politikası*. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 12(2), 2012, s. 190

² Mehmet Sait Dilek, *Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşları'ndaki Yenilgisinin Amerikan Basınındaki Yankıları*. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (33),2013, s. 296-297

³ Nilüfer Erdem, *Balkan Savaşları Döneminde Yunan Basınında Kolera Vakaları*. Atatürk Yolu Dergisi, 13(52), 2013, s. 803

⁴ Fikrettin Yavuz, *New York Times Gazetesi'nin Gözüyle Balkan Savaşları*. Tarih Okulu Dergisi, 2013(XVI), 2013, s. 180

⁵ Hasan Demiroğlu, *Balkan Savaşlarında Edirne'nin İşgali ve Geri Alınışının Rus Gazetelerine Yansıması*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(1), 2016, s. 251

Muskete, Kikeriki ve Wiener Caricaturen siyasi mizah dergileri özelinde yapılan incelemeyle Avusturya basınının Balkan Savaşları'na bakışının yansıtılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında ilk olarak Balkan Savaşları'nda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve imparatorlukta siyasi mizah değerlendirilmiş ardından her üç dergide Balkan Savaşları'nı konu alan karikatürler, göstergebilim yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

1. Tarihsel Süreçte Balkan Savaşları ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu

93 Harbi'nde Osmanlı İmparatorluğu, Rusya'ya karşı ağır bir yenilgi almış ve 1878 yılındaki Berlin Antlaşması'nda topraklarının bir kısmını kaybetmiştir. Bu dönemde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da Bosna-Hersek'i geçici olarak işgal etmiş, bu işgal Osmanlı İmparatorluğu ve Büyük Sırbistan Devleti hedefi olan Sırbistan'ı rahatsız etmiştir⁶. 1908 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nda İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonraki süreçte de Avusturya-Macaristan Bosna-Hersek'i resmen ilhak etmiştir.⁷ Bu ilhak, Sırbistan'ın Bosna ile birlik olmasında olumsuz bir durum meydana getirmiş⁸, neticede Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Sırbistan'ın ilişkilerinin gerilmesine yol açmıştır.

Rusya'nın Balkanlar'da etkin olma mücadelesi Panslavizm politikasıyla desteklenmiş, bu politika çerçevesinde Rusya'nın hedefinde Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yer almıştır⁹. Rusya, Avusturya'nın Balkanlar'da tek başına söz sahibi olmasını karşı çıkmış¹⁰, bu doğrultuda Rusya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Balkanlar'da genişlemesini önleyici bir politika izlemiş ve Balkan Birliği'ni oluşturmaya çalışmıştır¹¹. Balkan Birliği'nin kurulması da Balkan Savaşları'na giden süreci tetiklemiştir.

8 Ekim 1912 tarihinde Karadağ'ın Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilanı ile Birinci Balkan Savaşı başlamış¹², Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan'ın savaşa dâhil olmasıyla mücadele geniş bir alana yayılmıştır¹³. Balkan Savaşları sırasında diğer Avrupa ülkeleri gibi Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da tarafsız kalmayı tercih etmiştir. Bununla birlikte Bosna-Hersek'i Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na kaptıran Sırbistan'ın Balkan Savaşları sonucunda güçlenmesi, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu için tehdit niteliği taşıyabilirdi. Nitekim Panslavizm politikası içerisinde yer alan Sırbistan, Rusya'nın Balkanlar'da rekabet içerisinde olduğu Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na karşı etkili bir müttefik haline gelebilirdi.

Birinci Balkan Savaşı, Bulgaristan, Sırbistan, Karadağ ve Yunanistan'ın oluşturduğu birlik tarafından kazanılmış, Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa'da kalan topraklarının büyük

⁶ Memet Yetişgin ve Ömer Fatih Başkan. "Yeni pazar sancağı üzerinde Avusturya-Macaristan, Sırbistan ve Karadağ'ın hakimiyet mücadeleleri (1878-1909)." Türk Dünyası Araştırmaları 118, 2018, no. 232

⁷ Zafer Çakmak. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna-Hersek'i İşgali ve Sonrasında Osmanlı Devleti ile Yaptığı Antlaşma. Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi, 2(1),2003, s. 19

⁸ Fahriye Engili. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna'yı İşgali, Bosna'yı Değiştirme Çabaları (1878-1918) ve Bunun Millî Kimliklere Etkisi. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 10(33),2022, s. 289

⁹ Mûcahit Özçelik, Avusturya-Macaristan İmparatoru'nun 1918 İstanbul Ziyaretinin Türk Basınına Yansımaları. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (27), 2012, s. 52

¹⁰ Fatma Uygur, Balkan Savaşlarında Düvel-i Muazzam'ın Güçlü Aktörleri: Sazonov, Poincare, ve Grey'in Savaş Öncesi ve Sonrası "Statüko"cu Politikaları. Atatürk Yolu Dergisi, (74), 2024, s.241

¹¹ Hakkı Büyükbay, Kimlik, Güç ve Dış Politika: 1912-13 Yıllarında Rusya'nın Balkan Politikası Üzerine Bir Analiz. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(1), 2013, s. 256

¹² Mustafa Malhut , & Bilgin Çelik, 20. Yüzyıl Başında İngiltere'nin Balkan Politikası ve Balkan İttifakı'nın Oluşumundaki Rolü. Journal of Anglo-Turkish Relations, 3(1), 2022, s.23

¹³ Sezai Öztas and Şenol Koçan, II. Balkan Savaşı'nda Doğu Trakya'nın Bulgar İşgalinden Kurtuluşu. HUMANITAS- Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2023, 11(INCSOS VIII Özel Sayısı), s. 274.

bir kısmını kaybetmiş, neticede Balkanların haritası önemli ölçüde değişmiştir¹⁴. Buna karşılık Balkan devletleri arasında yaşanan anlaşmazlık, İkinci Balkan Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur¹⁵. Romanya'nın da dâhil olduğu bu savaşta Balkanların haritası tekrar değişmiştir. İkinci Balkan Savaşı sırasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Adakale Adası'nı işgal ederek doğrudan savaşa müdahale etmeden çok sınırlı da olsa bir toprak kazancı elde etmiştir.

BüyükSırbistanDevleti'ni kurma amacıyla olan Sırbistan'ın amacını gerçekleştirebilmesi için Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun egemenliği altındaki toprakların bir kısmını elde etmesi gerekmektedir. Sırbistan'ın Balkan Savaşları'ndan toprak kazanarak ayrılması, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile ilişkileri gerginleştirmiştir¹⁶. Önemli bir toprak kazanımı elde etmesine karşılık Sırbistan, Adriyatik Denizi'ne çıkma hedefinde başarılı olamamıştır¹⁷. Bu da Sırbistan'ın Adriyatik Denizi'nde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na tehdit olmasının önüne geçmiştir. Diğer yandan Balkan Savaşları sırasında Arnavutluk'un bağımsızlık elde etmesiyle Arnavutların yaşadığı topraklarda etkinlik mücadelesi içerisinde giren Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bölgede doğrudan etkili bir hegemonya kurması engellenmiştir¹⁸.

2. Yöntem

Çalışmada *Die Muskete*, *Kikeriki* ve *Wiener Caricaturen* mizah dergilerinin sayılarına Avusturya Ulusal Kütüphanesi'nden ulaşılmıştır. Dergilerde Balkan Savaşları'na yönelik verilmek istenen temel mesajın ortaya konulabilmesi için *Die Muskete* ve *Wiener Caricaturen* mizah dergilerinin Balkan Savaşları'nı konu alan kapakları, *Kikeriki Mizah Dergisi*'nin ise -son sayfalarında tam sayfa uluslararası konulara yer verildiği için- Balkan Savaşları'nın konu alan son sayfaları incelenmiştir. Dergilerin doğrudan Balkan Savaşları (8 Ekim 1912–10 Ağustos 1913 tarihleri arası) içerisinde yayımlanan karikatürleri ele alınmıştır. Çalışmada örneklem seçimi yapılırken karikatürlerin benzer içerikte olmamasına, doğrudan Balkan Savaşı'nı konu almasına ve savaşın ana hatlarını yansıtmaya dikkat edilmiştir. Bu açıdan örneklem seçiminde amaçlı örneklem metodu kullanılarak karikatürlerin doğrudan Avusturya siyasi mizahı bağlamında Balkan savaşlarının siyasi temasını yansıtmış olmasına önem verilmiştir. Karikatür seçiminde genel mesaja odaklanılmış ve savaşa ilişkin spesifik konulu karikatürler çalışmanın dışında tutulmuştur.

Balkan Savaşları sırasında *Die Muskete* 45, *Kikeriki* ve *Wiener Caricaturen* ise 44'er sayı yayımlanmış, *Die Muskete*'nin kapaklarının 20'sinde, *Kikeriki*'nin son sayfalarının 25'inde ve *Wiener Caricaturen*'in kapaklarının 28'inde doğrudan ya da dolaylı olarak Balkan Savaşları konu edilmiştir. Bu açıdan her üç mizah dergisinin de Balkan Savaşları'na geniş yer verdiği ortaya çıkmaktadır.

¹⁴ Gizem Kaytan, Balkan Savaşları'nda Kuşatılmış Bir Şehir ve Kahraman Bir Kumandan: İşkodra Müdafaası ve Hasan Rıza Paşa. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2019, 9(17), s. 197

¹⁵ Diana-Ionela Ancheş, *Diplomatic Procedures during the Balkan Wars (1912-1913)*. *Cross Border Journal for International Studies*, 2017, 2(1), 2-14.

¹⁶ Bilge Karbi, Çok Uluslu İmparatorluklar Çağının Sonuna Doğru Avusturya (-Macaristan) İmparatorluğu'nun Dış Politikasının Ana Hatları: 1848-1914. *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, (2019). 3(6), s.68

¹⁷ Nurten Çetin, I. Dünya Savaşı'na Giden Yolda Avusturya-Macaristan ile Sırbistan İhtilafı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 2017, s.392

¹⁸ Murat Bürkan Serbest, 20. Yüzyıl Başında Arnavutluk'un Kuruluş Sürecinde Avusturya-Macaristan ve İtalya Etkisi. *Journal of Academic Value Studies (JAVStudies)*, 9(1), 2023, s. 43

Tablo 1. Die Muskete, Kikeriki ve Wiener Caricaturen Mizah Dergilerinin Balkan Savaşı'nın Konu Alan Kapakları/Arka Sayfaları

	8 Ekim 1912 – 10 Ağustos 1913 Tarihleri Arasındaki Sayıları	Balkan Savaşları'nı Konu Alan Kapak/Arka Sayfa
Die Muskete	45 (%100)	20 (%44,44)
Kikeriki	44 (%100)	25 (%56,81)
Wiener Caricaturen	44 (%100)	28 (%63,63)

Çalışma kapsamında örneklem olarak belirlenen karikatürlerdeki mesajların ve inşa edilmek istenen mitlerin tespit edilebilmesi için Roland Barthes'ın göstergebilim modeli üzerinden inceleme yapılmıştır. Barthes'ın göstergebilim modelinde gösteren, gösterilen, düz anlam yan anlam ve mit kavramları ön plana çıkmaktadır. Gösteren, kavramın ilk anlamı, gösterilen ise kavramın uzlaşısı sonucu oluşan ikinci anlamıdır. Düz anlamda, anlam açıktır¹⁹. Düz anlam, göstergelerin insanların zihinlerinde oluşturulan ilk çağrışımdır. Yan anlam ise bağlama ve/veya kültüre özgü olarak verilmek istenen mesaj çerçevesinde inşa edilen anlamı ifade etmektedir. Bu açıdan göstergelerin açıklanmasında kültürel kodlar önem taşımaktadır²⁰. Mit ise kültüre özgü olarak ortaya konulan ve toplumda genel kabul görebilen düşüncelerdir. Doğa ve gerçekliğin anlamlandırılması sürecinde mit olgusu ön plana çıkabilmektedir²¹. Mit, kültür içerisinde kendiliğinden ortaya çıkabilen düşüncelerdir. Bununla birlikte mitler, kimi zaman da egemen güçlerin kendi düşüncelerini topluma benimsetmek amacıyla yapay şekilde inşa edilebilmektedir. Bu noktada da medya, belli mitleri inşa etme rolünü üstlenebilmekte ve belirli siyasi amaçlar doğrultusunda çeşitli mitleri topluma benimsetmeye çalışabilmektedir. Bu şekilde mitler yoluyla insanların düşünce, tutum ve davranışları üzerinde etki oluşturulması amaçlanabilmektedir.

Çalışmada her üç derginin karikatürleri, Barthes'ın gösteren, gösterilen, düz anlam, yan anlam ve varsa mit boyutunda ele alınmıştır. Elde edilen bulgularla "Avusturya mizah dergileri Balkan Savaşları'nda Osmanlı İmparatorluğu ve Balkan devletlerini ne şekilde yansıtmıştır?" ve "Avusturya mizah dergileri Balkan Savaşı'na ilişkin hangi temsillere ve mitlere yer vermiştir?" sorularının yanıtlanmasına çalışılmıştır.

3. Analiz ve Bulgular

Çalışmanın bu bölümde sırasıyla Die Muskete, Kikeriki ve Wiener Caricaturen mizah dergileri hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Ardından çalışma kapsamında örneklem olarak belirlenen dergilerin Balkan konulu beşer karikatürü göstergebilimsel açıdan analiz edilmiştir. Bu kapsamda karikatürlerdeki hem görsel hem de yazılı göstergeler incelenmiştir.

¹⁹ Roland Barthes, Görüntünün Retoriği, Sanat ve Müzik. Çev., Ayşenaz Koş, Ömer Albayrak. 2. Baskı. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2017

²⁰ Roland Barthes, S/Z. Çev., Sündüz Öztürk Kasar. (2016) İstanbul: Sel Yayıncılık. s. 40

²¹ John Fiske, İletişim Çalışmalarına Giriş. Çev., Süleyman İrvan. 5. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. 2017. s.185

3. 1. Die Muskete Mizah Dergisi ve Karikatürlerin Analizi

Die Muskete, 5 Ekim 1905 tarihi itibarıyla Viyana’da perşembeleri yayımlanmış olan bir mizah dergisiydi. Nazi Almanyası’nın, Avusturya’yı ilhakından (Anschluss) sonra da dergi, yayım hayatını sürdürmüştür. Adolf Moßböck editörlüğünde yayımlanmış olan derginin 1941 yılında yayım hayatı son bulmuştur²². Çalışmanın bu kısmında Die Muskete Mizah Dergisi’nin Balkan Savaşları’nı konu alan bir karikatürü incelenmiştir.

Die Muskete’nin çalışmada incelenen ilk karikatürü, 10 Ekim 1912 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Die reife Frucht* (Olgun meyve) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Sonderbar! Man kann davon abschneiden wie viel man will, der Halbmond bleibt doch übrig!* (Garip! Dilediğiniz kadar kesebilirsiniz, hilal hala kaldı!) yazısı bulunmaktadır. Karikatür, Karadağ’ın Osmanlı İmparatorluğu’na savaş ilan etmesinden kısa bir süre sonra yayımlanmıştır.

Görsel 1. Die Muskete’nin 10 Ekim 1912 Tarihli Karikatürü²³

Karikatürde gösteren olarak Balkan devletleri temsilleri, devasa boyutta bir karpuz dilimi ve kılıçlar yer almaktadır. Gösterilen boyutta karikatürde paylaşım güçlü bir şekilde resmedilmektedir. Düz anlam açısından karikatürde Balkan devletlerini temsil eden kıyafetler içerisindeki bir grup kişinin, kılıçlarıyla devasa boyutta bir karpuz dilimini paylaştığı anlatılmaktadır. Yan anlam içerisinde karikatürde “hilal” söylemi üzerinden Osmanlı İmparatorluğu’na vurgu yapılmakta ve Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkanlardaki toprakları, karpuz metaforu üzerinden sunulmaktadır. Balkan devletlerini temsil eden kıyafetler içerisindeki kişiler üzerinden doğrudan Birinci Balkan Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu ile mücadele içerisine giren Balkan devletleri anlatılmaktadır. Osmanlı toprakları, “olgun meyve” olarak ifade edilmekte ve Balkan devletlerine tabakta sunulan bir meyve gibi yansıtılmaktadır. Karikatürde hem tabaktaki meyve olarak temsil edilmesi hem de *Dilediğiniz kadar kesebilirsiniz, hilal hala kaldı* söylemiyle Balkan devletlerinin kolaylıkla Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkanlar’daki topraklarını ele geçirebileceğine yönelik mesaj verilmektedir. Karikatürde olgun meyve metaforu üzerinden Osmanlı İmparatorluğu’nun altı asrı aşan geçmişine vurgu yapılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu,

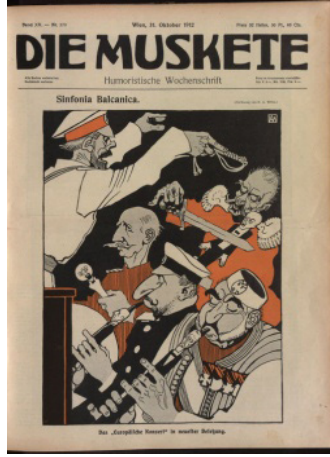
²² Anno, Die Muskete, https://anno.onb.ac.at/info/mus_info.html, Erişim Tarihi: 09.09.2024.

²³ Kikeriki (1912a). Kikeriki’nin 13 Ekim 1912 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ki&datum=19121013&seite=10&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Dağılma Dönemi'nde katıldığı çeşitli savaşlarda ağır yenilgiler almış ve topraklarının önemli bir bölümünü kaybetmiştir. Bu açıdan olgun meyvenin tabakta sunulmasıyla dağılmakta olan Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarının paylaşılması konu edinilmektedir.

Die Muskete'nin çalışmada ele alınan ikinci karikatürü, 31 Ekim 1912 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Sinfonia Balcanica* (Balkan Senfonisi) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Das "Europäische Konzert" in neuester Besetzung* (En yeni kadroyla "Avrupa Konseri") yazısı bulunmaktadır. Karikatür, Birinci Balkan Savaşı'nın yoğunlaştığı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk yenilgilerini almaya başladığı bir dönemde yayımlanmıştır.

Görsel 2. Die Muskete'nin 31 Ekim 1912 Tarihli Karikatürü²⁴

Gösteren açısından karikatürde II. Nikolay, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos ön plana çıkmaktadır. Karikatürde gösterilen birlik konu edilmektedir. Düz anlam boyutunda karikatürde I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos, insan şeklindeki araçlarla müzik çalmakta, II. Nikolay da onların oluşturduğu orkestraya şeflik yapmaktadır. Yan anlamda karikatürde II. Nikolay, Rusya, I. Petar, Sırbistan, I. Ferdinand, Bulgaristan, I. Nikola, Karadağ ve I. Yeoryos ise Yunanistan'ın metonimi olarak kullanılmaktadır. Dört Balkan devletinin orkestra şeklinde hareket etmesi üzerinden Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'na karşı dört Balkan devletinin oluşturduğu birliğe vurgu yapılmaktadır. II. Nikolay'ın dört Balkan devleti liderinin oluşturduğu orkestraya eşlik etmesi üzerinden karikatürde Rusya'nın Birinci Balkan Savaşı sırasında Balkan devletlerini yönettiğine ilişkin mit inşa edilmektedir.

Die Muskete'nin çalışmada incelenen üçüncü karikatürü, 5 Aralık 1912 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Nikolo am Ballhausplatz* (Nikolo Ballhausplatz'ta) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Krampus²⁵ John Bull²⁶: "Ich denke, lieber Niki, diese vier Püppchen werden ihm vorläufig genügen."* (Krampus John Bull: "Sanırım sevgili Niki, bu dört oyuncak bebek şimdilik onun için yeterli.") yazısı bulunmaktadır.

²⁴ Kikeriki (1912b). Kikeriki'nin 3 Kasım 1912 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ki&datum=19121103&seite=10&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

²⁵ Krampus, çocukları ziyaretlerinde Aziz olarak ifade edilen Nicholas'a eşlik ettiği söylenen boynuzlu antropomorfik bir figürdür. Nicholas'ın iyi huylu çocukları hediyelerle ödüllendirirken, Krampus'un kötü huylu çocukları cezalandırdığı söylenmektedir.

²⁶ John Bull, siyasi karikatürlerde kilolu, orta yaşlı, kırsal kesimde yaşayan bir erkek şeklinde tasvir edilen Birleşik Krallık'ın ulusal kişileştirmesidir.

Görsel 4. Die Muskete'nin 27 Mart 1913 Tarihli Karikatürü²⁸

Gösteren açısından karikatürde I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Konstantin, Avrupa devletleri ve Osmanlı İmparatorluğu temsilleri ve bisikletler ön plana çıkmaktadır. Karikatürde gösterilen olarak yarış konu edilmektedir. Düz anlam boyutunda karikatürde bir bisiklet yarışında I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Konstantin bir bisikleti sürerek bitiş çizgisinden neşeli bir şekilde geçmekte, onların arkasından ise başka bir bisikletle İngiltere, Rusya, Fransa, Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya'yı temsil eden kıyafetleri giyen bir grup insan gelmektedir. Karikatürde her iki grubun yanında da bisikletten düşen çarıklı ve şalvarlı bir kişi resmedilmektedir. Yan anlamda karikatürde *Balkan Veledromu'ndaki altı aylık yarıştan* söylemiyle karikatürde Birinci Balkan Savaşı'nın ilk altı ayından bahsedildiği anlaşılmaktadır. I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Konstantin, sırasıyla Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve Yunanistan'ı temsil etmekte ve neşeli bir şekilde bitiş çizgisinden geçmeleriyle Birinci Balkan Savaşı'nda Balkan devletlerinin zafer kazandığı mesajı verilmektedir. Bununla birlikte İngiltere, Rusya, Fransa, Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya'yı temsil eden kıyafetleri giyen bir grup insanın bisikletle Balkan ülkelerinin arkasında kalması ve *Dörtlü İttifak*: "Vazgeçin beyler! Doğru düzgün performans bile gösteremiyorsunuz" söylemiyle Birinci Balkan Savaşı'nda Avrupa'nın önde gelen güçlerinin politik olarak yeterli bir performans sergileyemediğine yönelik düşünce ortaya çıkmaktadır. Bisikletten düşen çarıklı ve şalvarlı kişi ise Osmanlı İmparatorluğu'nu temsil etmekte, bisikletten düşmesiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Balkan Savaşı'nda yenilgisine vurgu yapılmaktadır. Balkan Savaşları'nda hasar alan taraf doğrudan Osmanlı İmparatorluğu olarak sunulmaktadır. Diğer yandan karikatürde Balkan devletlerinin büyük Avrupa devletlerinin müdahalesi olmadan kendi başlarına savaşta başarılı olması üzerinden büyük Avrupa devletlerinin de savaşta geri planda kaldığı mesajının verildiği ileri sürülebilir.

Die Muskete'nin çalışmada incelenen son karikatürü, 29 Mayıs 1913 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Vom Balkanzirkus* (Balkan sirkinden) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Stallmeister Ferdinand*: "Mit der Saubagasch spiel ich mein Lebtag nicht wieder auf Teilung!" (Ahır Sorumlusu Ferdinand: "Hayatımın geri kalanında

²⁸ Kikeriki (1913a). Kikeriki'nin 5 Ocak 1913 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=kik&datum=19130105&seite=10&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Saubagasch ile bir daha oynamayacağım!”) yazısı bulunmaktadır. *Saubagasch*, sempatik olmayan topluluk için kullanılan kolektif bir terimdir²⁹. Karikatür, Birinci Balkan Savaşı'nın bitimine doğru yayımlanmıştır.

Görsel 5. Die Muskete'nin 29 Mayıs 1913 Tarihli Karikatürü³⁰

Karikatürde gösteren olarak I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Konstantin ve sirk yer almaktadır. Gösterilen boyutunda karikatürde rekabet konu edilmektedir. Düz anlam açısından karikatürde sirk kostümleri içerisinde I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Konstantin'in sirk önünde bulunan bir masanın üstündeki paraları almaya çalıştığı resmedilmektedir. Bu sırada I. Ferdinand'ın engellenmeye çalışıldığı izlenimi verilerek I. Petar, I. Ferdinand'ın sağ elinden, I. Nikola ise I. Ferdinand'ın göğsünden tutmaktadır. Yan anlam içerisinde karikatürde I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Konstantin, sırasıyla Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve Yunanistan'ı temsil etmektedir. *Balkan sirkinden* söylemiyle dört Balkan devletinin Osmanlı İmparatorluğu'na karşı giriştiği mücadele, bir sirkte çalışan dört kişinin çalışmaları gibi yansıtılmakta ve masanın üstündeki paraların alınması ise Balkan devletlerinin Osmanlı İmparatorluğu'ndan elde ettiği toprakların paylaşımı olarak anlatılmaktadır. I. Ferdinand'ın engellenmeye çalışıldığı izlenimi verilerek I. Petar'ın, I. Ferdinand'ın sağ elinden, I. Nikola'nın ise I. Ferdinand'ın göğsünden tutmasıyla Sırbistan ve Karadağ'ın, Bulgaristan'ın Birinci Balkan Savaşı'nda elde ettiği kazanca müdahale ettiği mesajı oluşmaktadır. Karikatürde Ferdinand'ın *Hayatının geri kalanında Saubagasch ile bir daha oynamayacağım* söylemiyle de Bulgaristan'ın diğer üç Balkan devletiyle birlikte Birinci Balkan Savaşı'nda mücadele etmekten memnun olmadığına yönelik mitin meydana gelmesine yol açılmaktadır.

3. 2. Kikeriki Mizah Dergisi ve Karikatürlerin Analizi

Ottokar Franz Ebersberg tarafından 1861 yılında kurulan Kikeriki, Viyana kentinde yayımlanan bir hiciv dergisiydi. Almanya'da Adolf Hitler liderliğindeki Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'ne (NSDAP) destek veren dergi, 1933 yılında Engelbert Dollfuß döneminde yasaklanmıştır³¹. Çalışmanın bu kısmında Kikeriki Mizah Dergisi'nin Balkan Savaşları'nı konu alan beş karikatürü incelenmiştir.

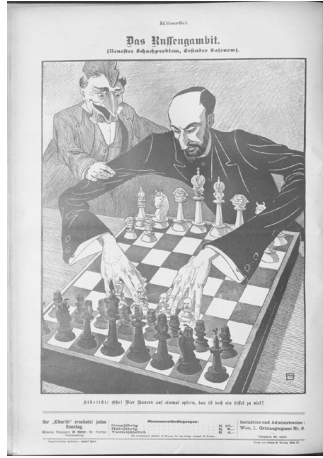
²⁹ KAP (2024). Schwäbische Worterklärungen, <https://kulturelle-alb-partie.de/wissenswertes/schwaebischkurs/schwaebische-wort-erklarungen/>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

³⁰ Kikeriki (1913b). Kikeriki'nin 16 Mart 1913 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=kik&datum=19130316&seite=10&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

³¹ Anno. Kikeriki, https://anno.onb.ac.at/info/kik_info.html, Erişim Tarihi: 09.09.2024.

Kikeriki'nin çalışmada incelenen ilk karikatürü, 13 Ekim 1912 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Das Russengambit Neuestes Schachproblem, Erfinder Sazonow* (Rus Gambiti En Yeni Satranç Problemi, Mucit Sazonow) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Kikeriki: Oho! Vier Bauern auf einmal opfern, das ist doch ein bisser zu viel!* (Kikeriki: Vay be! Aynı anda dört piyonu feda etmek biraz fazla!) yazısı bulunmaktadır. Karikatür, Birinci Balkan Savaşı'nın başlarında yayımlanmıştır.

Görsel 6. Kikeriki'nin 13 Ekim 1912 Tarihli Karikatürü³²

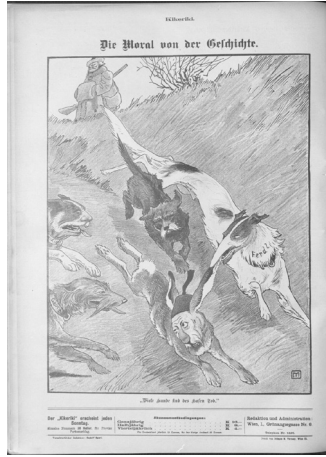

Karikatürde gösteren olarak II. Nikolay, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos şeklinde ve ayrıca fesli satranç taşları, Rus Dışişleri Bakanı Sergey Sazonov ve Kikeriki'nin simgesi horoz yer almaktadır. Gösterilen boyutunda karikatürde savaş güçlü bir şekilde resmedilmektedir. Düz anlam açısından karikatürde Sazonov bir satranç tahtasının önünde durmakta ve Kikeriki'nin simgesi horoz da Sazonov'un yanında bulunmaktadır. Sazonov, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos'a benzetilen dört beyaz piyonu, fesli siyah satranç taşlarının önüne koymaktadır. Satrançta beyaz şah taşı, II. Nikolay'a benzetilirken, siyah şah taşının başında ise hilal yer almaktadır. Yan anlam içerisinde karikatürde Sazonov, Rus dış politikasının metonimi olarak kullanılmaktadır. Satranç tahtasındaki II. Nikolay'a benzeyen şah taşı, Rusya'yı, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos'a benzetilen dört beyaz piyon, sırasıyla Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve Yunistan'ı, fesli siyah taşlar ise Osmanlı İmparatorluğu'nu temsil etmektedir. Sazonov'un I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos'a benzetilen dört beyaz piyonu doğrudan siyah taşların önüne koymasıyla karikatürde Birinci Balkan Savaşı'nda dört Balkan devletinin Rusya'nın kontrolünde hareket ettiğine yönelik mitin oluşmasına yol açılmaktadır. Ayrıca beyaz şah taşının II. Nikolay'a benzetilmesiyle birlikte dört Balkan devleti ve Rusya'nın aynı tarafta olduğu mesajı verilmektedir. Karikatürde Kikeriki'nin *Vay be! Aynı anda dört piyonu feda etmek biraz fazla* söylemiyle Kikeriki Mizah Dergisi, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı dört Balkan devletinin riske edildiği düşüncesini paylaşmaktadır.

Kikeriki'nin çalışmada ele alınan ikinci karikatürü, 3 Kasım 1912 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Die Moral von der Geschichte* (Kıssadan Hisse) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Viele Hunde sind des hasen tod* (Birçok köpek tavşanlar yüzünden öldü) yazısı bulunmaktadır. Karikatür, Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk yenilgilerini aldığı bir dönemde yayımlanmıştır.

³² Kikeriki (1912a). Kikeriki'nin 13 Ekim 1912 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ki&datum=19121013&seite=10&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Görsel 7. Kikeriki'nin 3 Kasım 1912 Tarihli Karikatürü³³

Gösteren açısından karikatürde tüfekli bir erkek, dört köpek ve bir tavşan ön plana çıkmaktadır. Karikatürde gösterilen olarak savaş konu edilmektedir. Düz anlam boyutunda karikatürde yüzleri, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos'a benzetilen dört köpek, yüzü V. Mehmed'e benzetilen fesli bir tavşanı kovalamaktadır. Ayrıca köpeklerin tasmalarından birinde *Nikita*, diğerinde *Georg*, bir diğerinde ise *Ferdl* yazılmaktadır. Karikatürün arka planında ise Rus yerel kıyafetleri içerisinde sakallı bir adam resmedilmektedir. Yan anlamda karikatürde yüzleri, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos'a benzetilen dört köpek sırasıyla Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve Yunanistan'ı, yüzü V. Mehmed'e benzetilen fesli tavşan ise Osmanlı İmparatorluğu'nu temsil etmektedir. *Birçok köpek tavşanlar yüzünden öldü* söylemi, azın çoğa karşı koyamayacağını ifade eden bir atasözüdür. Atasözünde tek bir köpeğin, tavşanı yakalamasının zorluğu üzerinde durulduğu ileri sürülebilir. Bu açıdan köpek sayısının fazla olmasının tavşanın yakalanmasını kolaylaştıracağı düşüncesini meydana getirebilmektedir. Karikatürde Birinci Balkan Savaşı'nda tek başına olan Osmanlı İmparatorluğu'nun dört Balkan devletine karşı başarılı olamadığı üzerinde durulmaktadır. Karikatürün arka planında Rus yerel kıyafetleri içerisindeki kişi ise Rusya'yı temsil etmektedir. Bu şekilde karikatürde Rusya'nın Osmanlı İmparatorluğu'na karşı dört Balkan devletini yönlendirdiğine ilişkin mit oluşturulmaktadır.

Kikeriki'nin çalışmada incelenen üçüncü karikatürü, 1 Aralık 1912 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Die letzte Odaliske* (Son Cariye) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Ich bleib dir treu* (sana sadık kalıyorum) yazısı bulunmaktadır.

³³ Kikeriki (1912b). Kikeriki'nin 3 Kasım 1912 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ki&datum=19121103&seite=10&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Görsel 8. Kikeriki'nin 1 Aralık 1912 Tarihli Karikatürü³⁴

Karikatürde gösteren olarak V. Mehmed, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola, cariyeler ve iskelet yer almaktadır. Gösterilen boyutunda karikatürde işgal güçlü bir şekilde resmedilmektedir. Düz anlam açısından karikatürde üstünde *Cholera* (Kolera) yazılı bir iskelet, V. Mehmed'e sarılmakta, bu sırada I. Ferdinand, üstünde *Rumelia* (Rumeli) yazan bir kızı, I. Petar, üstünde *Macedonia* (Makedonya) yazan bir kızı, I. Nikola ise üstünde *Albania* (Arnavutluk) yazan bir kızı kaçırmaktadır. Ayrıca üstünde *Kreta* (Girit) yazılı bir kayıkta da Yunan yerel kıyafetleri içerisinde bir kişi ve bir kız resmedilmektedir. Yan anlam içerisinde karikatürde V. Mehmed, Osmanlı İmparatorluğu'nu, I. Petar, Sırbistan'ı, I. Ferdinand, Bulgaristan'ı, I. Nikola, Karadağ'ı, Yunan yerel kıyafetleri içerisindeki kişi ise Yunanistan'ı temsil etmektedir. Üstünde *kolera* yazılı iskelet, Balkan Savaşları'ndaki kolera hastalığını yansıtmaktadır. Ölüm metaforu olarak kullanılan iskeletin, V. Mehmed'e sarılmasıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Balkan Savaşı sırasında kolerayla mücadele ettiği mesajı verilmektedir. I. Ferdinand, I. Petar ve I. Nikola'nın sırtında taşıdığı kızlar, üstlerindeki yazılardan Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ'ın Birinci Balkan Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu'ndan ele geçirdiği Balkan topraklarını, *Girit* yazılı bir kayıkta da Yunan yerel kıyafetleri içerisinde bir kişi ve bir kızın olması da Yunanistan'ın ele geçirdiği Girit adasını temsil etmektedir. *Son cariyeye* yazısından karikatürdeki *kolera* yazılı iskeletin cariyeye olarak adlandırıldığı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan topraklarını kaybetmesinden sonra elinde kalanın kolera hastalığı olduğu anlatılmaktadır.

Kikeriki'nin çalışmada incelenen dördüncü karikatürü, 16 Mart 1913 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Maskenball am Balkan* (Balkanlar'da maskeli balo) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Der Nasenferdil (zum Nikita): Schad, dass die Alte die zwa Madln net auslasst!* (Burun Ferdil (Nikita'ya): Yaşlı kadının iki kızı dışarıda bırakmaması çok yazık!) yazısı bulunmaktadır. Karikatür, Edirne'nin Bulgaristan, İşkodra'nın ise Sırbistan ve Karadağ tarafından kuşatma altında olduğu bir dönemde yayımlanmıştır. Edirne, 26 Mart 1913, İşkodra ise 23 Nisan 1913 tarihinde teslim olmuştur.

³⁴ Kikeriki (1912c). Kikeriki'nin 1 Aralık 1912 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=kik&datum=19121201&seite=10&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Görsel 9. Kikeriki'nin 5 Ocak 1913 Tarihli Karikatürü³⁵

Gösteren açısından karikatürde I. Ferdinand, I. Nikola, yaşlı bir kadın ve iki kız ön plana çıkmaktadır. Karikatürde gösterilen olarak işgal konu edilmektedir. Düz anlam boyutunda karikatürde başında hilal olan bir kadın, yanında birinin üstünde *Adrianapol* (Edirne) diğ erinin üstünde ise *Skutari* (İşkodra) yazan iki kızı tutmaktadır. Kadın ve iki kızın karşısında ise yüzünde burun şeklinde maske olan I. Ferdinand ve I. Nikola resmedilmektedir. Karikatürün arka planında ise cami görselleri bulunmaktadır. Yan anlamda karikatürde I. Ferdinand ve I. Nikola, sırasıyla Bulgaristan ve Karadağ'ın metonimi olarak kullanılmakta, başında hilal olan kadın Osmanlı İmparatorluğu'nu, kadının yanındaki *Edirne* ve *İşkodra* yazan kızlar ise Osmanlı İmparatorluğu'nun Edirne ve İşkodra şehirlerini temsil etmektedir. Karikatürün arka planındaki camiler ise bulunulan yerin Osmanlı toprakları olduğu mesajını vermektedir. Karikatürdeki *Balkanlar'da maskeli balo* yazısından Balkan Savaşları'ndan bahsedildiği ve *yaşlı kadının iki kızı dışarıda bırakmaması çok yazık* yazısından da iki Balkan devletinin Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetindeki Edirne ve İşkodra'ya yöneldiği anlaşılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu, Balkan Savaşları sırasında Edirne ve İşkodra'da uzun süre direniş gösterdikten sonra bu iki şehri kolay kolay teslim etmek istemediği algısı da çıkmaktadır.

Kikeriki'nin çalışmada ele alınan beşinci karikatürü, 16 Mart 1913 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Die Eroberung von Janina* (Yanina'nın Fethi) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Wieder ein Stück!* (Başka bir parça!) yazısı bulunmaktadır. Karikatür yayımlandığı tarihte Edirne ve İşkodra'nın kuşatması sürmektedir. Buna karşılık karikatür, 6 Mart 1913 tarihinde Yanya'nın Yunanistan'a teslim olmasından sonra yayımlanmıştır.

³⁵ Kikeriki (1913a). Kikeriki'nin 5 Ocak 1913 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=kik&datum=19130105&seite=10&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Görsel 10. Kikeriki'nin 16 Mart 1913 Tarihli Karikatürü³⁶

Karikatürde gösteren olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun arması, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve tüfek ön plana çıkmaktadır. Gösterilen boyutunda karikatürde savaş güçlü bir şekilde resmedilmektedir. Düz anlam açısından karikatürde I. Ferdinand ve I. Nikola, hasarlı bir Osmanlı İmparatorluğu armasını hedef almakta, I. Petar ise I. Nikola'ya yardım etmektedir. Üstünde Yunan yerel kıyafetleri içerisindeki bir kişi ise elinde *Janina* (Yanya) yazılı olan ve armadan koptuğu izlenimi verilen bir parçayı tutmaktadır. Armada *Skutari* (İşkodra) ve *Adrianapol* (Edirne) yazılı parçalar bulunmaktadır. Yan anlam içerisinde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu arması, Osmanlı İmparatorluğu'nu simgelemekte, I. Petar, I. Ferdinand ve I. Nikola, sırasıyla Sırbistan, Bulgaristan ve Karadağ'ın metonimi olarak kullanılmakta, Yunan yerel kıyafeti içerisindeki kişi ise Yunanistan'ı simgelemektedir. Karikatürde dört kişinin Osmanlı İmparatorluğu armasını hedef alması üzerinden dört Balkan devletinin Osmanlı İmparatorluğu'na karşı giriştiği Birinci Balkan Savaşı anlatılmaktadır. Yunan yerel kıyafetleri içerisindeki kişinin elinde *Yanya* yazılı parçayı tutmasıyla Yanya'nın Yunanistan tarafından ele geçirildiği mesajı verilmektedir. I. Ferdinand'ın Edirne yazılı parçaya, I. Nikola'nın ise İşkodra yazılı parçaya silahlarını doğrulmasıyla Bulgaristan'ın Edirne'yi, Karadağ'ın ise İşkodra'yı kuşatma altına aldığı anlatılmaktadır. I. Petar'ın I. Nikola'ya yardım etmesi üzerinden de Sırbistan'ın İşkodra Kuşatması sırasında Karadağ'a verdiği desteğe vurgu yapılmaktadır. Karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun armasının, hasarlı olması ve Balkan devletlerinin hedefi haline gelmesiyle, Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun zor durumda olduğu mesajı verilmektedir.

3. 3. Wiener Caricaturen Mizah Dergisi ve Karikatürlerin Analizi

Wiener Caricaturen, 1881 yılında yayım hayatına başlayan, her Pazar günü sekiz sayfa olarak çıkan haftalık bir Viyana karikatür dergisiydi. Derginin yayım hayatı, 1925 yılında son bulmuştur³⁷. Çalışmanın bu kısmında Wiener Caricaturen Mizah Dergisi'nin Balkan Savaşları'nı konu alan beş karikatürü incelenmiştir.

³⁶ Kikeriki (1913a). Kikeriki'nin 5 Ocak 1913 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=kik&datum=19130105&seite=10&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

³⁷ Anno, (2024c). *Wiener Caricaturen*, https://anno.onb.ac.at/info/wcc_info.html, Erişim Tarihi: 09.09.2024.

Wiener Caricaturen'in çalışmada ele alınan birinci karikatürü, 20 Ekim 1912 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatürün altında *Der Helfer. Die Balkanzwerge: Onkel, wirst du unsere Feinde recht durchprügeln?* (Yardımcı. Balkan Cüceleri: Amca, düşmanlarımızı iyice döver misin?) ve *Der Russe: Gerne, Kinder, wenn ich nur nicht in Port Arthur so steife Arme und Beine bekommen hätte!* (Rus: seve seve çocuklar, keşke Port Arthur'da kollarım ve bacaklarım bu kadar kaskatı olmasaydı!) yazıları bulunmaktadır. Karikatür, Birinci Balkan Savaşı'nın başlarında yayımlanmıştır.

Görsel 11. Wiener Caricaturen'in 20 Ekim 1912 Tarihli Karikatürü³⁸

Karikatürde gösteren olarak bir yetişkin, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos ön plana çıkmaktadır. Gösterilen boyutunda karikatürde yardım konu edilmektedir. Düz anlam açısından karikatürde cüce olarak resmedilen I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos, bir bacağı tahtadan olan, bir kolu sargılı, sakallı bir erkeğin etrafında bulunmaktadır. Yan anlam içerisinde karikatürde I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos, sırasıyla Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve Yunanistan'ın metonimi olarak kullanılmaktadır. Karikatürdeki Rus yazısından da sakallı erkek, Rusya'yı temsil etmektedir. I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Yeoryos'un cüce olarak resmedilmesiyle dört Balkan devleti ve Rusya arasındaki güç farkı açıkça ortaya konulmaktadır. Karikatürde geçen Port Arthur, 1904-1905 yılları arasındaki Rus-Japon Savaşı'nda Japonya'nın Rusya'ya karşı elde ettiği Port Arthur Zaferi'ne atıf yapmaktadır. Balkan Savaşları öncesi gerçekleşen bu savaşta Rusya, Japonya'ya karşı ağır bir yenilgi almıştır. Karikatürde de Rusya'yı temsil eden kişinin, tahta bacağı olması ve kolunda sargı bulunmasıyla savaşın Rusya'da yol açtığı yıkıma vurgu yapılmaktadır. *Amca, düşmanlarımızı iyice döver misin* söylemiyle Balkan devletlerinin Birinci Balkan Savaşı'nda doğrudan Rusya'dan yardım istediği anlatılmaktadır. Balkan devletlerinin Rusya'ya *amca* şeklinde hitap etmesi üzerinden Rusya ve dört Balkan devleti arasındaki yakınlığa vurgu yapılmaktadır. Rusya'nın Birinci Balkan Savaşı'nda dört Balkan devletine yardım etmekte istekli olduğu, buna karşılık Rus-Japon Savaşı'nın Rusya'yı yıpratmış mesajı verilmektedir. Bu şekilde karikatürde Rusya'nın Birinci Balkan Savaşı'na müdahale edecek gücü olmadığına yönelik mit inşa edilmektedir. Karikatürde Balkan devletlerinin Rusya'dan yardım istemesiyle de Rusya'nın içinde bulunduğu mevcut durumdan Balkan devletlerinin haberdar olmadığına yönelik düşünce ortaya çıkabilmektedir.

³⁸ Wiener Caricaturen (1912a). Wiener Caricaturen'in 20 Ekim 1912 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wcc&datum=19121020&seite=1&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Wiener Caricaturen'in çalışmada incelenen ikinci karikatürü, 17 Kasım 1912 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Nach dem Erdbeben* (Depremden sonra) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Der Türke: Mich hat's zerquetscht, aber ich hab' einen Trost: die oben können auch nicht ruhig schlafen* (Türk: Beni mahvetti ama bir tesellim var: Yukarıdakiler de rahat uyuyamıyor) yazısı bulunmaktadır. Karikatür, Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Balkan Savaşı'nda Balkan devletlerine karşı yenilgiler aldığı bir dönemde yayımlanmıştır.

Görsel 12. Wiener Caricaturen'in 17 Kasım 1912 Tarihli Karikatürü³⁹

Gösteren açısından karikatürde Avrupa devletlerinin ve Osmanlı İmparatorluğu'nun temsilleri ve yıkıntı yer almaktadır. Karikatürde gösterilen olarak savaş konu edilmektedir. Düz anlam boyutunda karikatürde hasarlı binaların penceresinden bakan ve altlarında *Austria, La France, Wutky, John Bull, Serbien, Italia* ve *Michel* yazan insanlar resmedilmektedir. Binaların ortasında ise sağ elini yumruk şeklinde havaya kaldırmış, yıkıntılar içerisinde fesli bir erkek yer almaktadır. Yan anlamda karikatürde altlarında *Austria, La France, Wutky, John Bull, Serbien, Italia* ve *Michel* yazan insanlarla, sırasıyla Avusturya, Fransa, Rusya, İngiltere, Sırbistan, İtalya ve Almanya, fesli erkekle ise Osmanlı İmparatorluğu temsil edilmektedir. Karikatürde *depremden sonra* yazısıyla Birinci Balkan Savaşı, deprem metaforu şeklinde sunulmaktadır. Bu açıdan fesli erkeğin, yıkıntılar içerisinde bulunmasıyla depreme benzetilen Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan devletlerine karşı aldığı yenilgiler sonrası zor durumda olduğu anlatılmaktadır. Karikatürdeki binaların hasarlı olması ve *yukarıdakiler de rahat uyuyamıyor* yazısıyla da Birinci Balkan Savaşı'nın Avrupa devletlerini de etkilediğine yönelik mit inşa edilmektedir.

Wiener Caricaturen'in çalışmada incelenen üçüncü karikatürü, 12 Ocak 1913 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Der Ausgeplünderte* (Yağmalanan) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Der Türke: Aber das Hemd könnt ihr mir doch lassen, Ihr Elenden - habt Ihr gar kein Schamgefühl?* (Türk: Yahu gömleği bana bırakabilirsiniz sizi sefiller, hiç utanma duygunuz yok mu?) yazısı bulunmaktadır. Karikatür, Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun aldığı çeşitli yenilgilerden sonra yayımlanmıştır.

³⁹ Wiener Caricaturen (1912b). Wiener Caricaturen'in 17 Kasım 1912 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wcc&datum=19121117&seite=1&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Görsel 13. Wiener Caricaturen'in 12 Ocak 1913 Tarihli Karikatürü⁴⁰

Karikatürde gösteren olarak tabanca ile V. Mehmed, I. Petar, I. Ferdinand ve I. Nikola yer almaktadır. Gösterilen boyutunda karikatürde işgal güçlü bir şekilde resmedilmektedir. Düz anlam açısından karikatürde I. Petar, I. Ferdinand ve I. Nikola, zor durumda olduğu izlenimi verilen V. Mehmed'e silah çekmekte ve V. Mehmed'in üstündeki eşyaları almaktadır. Yan anlam içerisinde karikatürde V. Mehmed, I. Petar, I. Ferdinand ve I. Nikola sırasıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun, Sırbistan'ın, Bulgaristan'ın ve Karadağ'ın metonimi olarak kullanılmaktadır. Karikatürde *yağmalanan* başlığıyla doğrudan Osmanlı İmparatorluğu'na atıf yapılmakta, I. Petar, I. Ferdinand ve I. Nikola'nın, V. Mehmet'e silah çekmesi ve V. Mehmed'in üstündeki eşyaları almalarıyla Balkan devletlerinin Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarını ele geçirmesi anlatılmaktadır. V. Mehmed'in zor durumda resmedilmesi ve *gömleği bana bırakabilirsiniz* söylemiyle de Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Balkan Savaşı'ndaki toprak kayıplarına vurgu yapılmaktadır. Karikatürde Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu, Balkan devletlerine karşı koyamayan bir ülke şeklinde yansıtılmaktadır. Balkanlardaki toprakların kaybedilmesinin doğrudan V. Mehmed'in kıyafetlerinin alınması şeklinde resmedilmesiyle karikatürde Balkanların, Osmanlı İmparatorluğu için büyük önem taşıdığı mesajının verilmeye çalışıldığı ileri sürülebilmektedir.

Wiener Caricaturen'in çalışmada incelenen dördüncü karikatürü, 23 Şubat 1913 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Gemütsmenschen* (Duygulu insanlar) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Der Bettler: Um Allahs Willen, schenkt einem armen Krüppel etwas* (Dilenci: Allah aşkına, zavallı bir sakata bir şeyler verin) ve *Der Russe: Unerhört, dass man diese bettelnden Krüppeln nicht abschafft - man kann nicht mehr ruhig promenieren* (Rus: Bu dilenen sakatların ortadan kaldırılmaması çok ayıp; artık ortalıkta huzur içinde dolaşamıyor) yazıları bulunmaktadır.

⁴⁰ Wiener Caricaturen (1913a). Wiener Caricaturen'in 12 Ocak 1913 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wcc&datum=19130112&seite=1&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Görsel 14. Wiener Caricaturen'in 23 Şubat 1913 Tarihli Karikatürü⁴¹

Gösteren açısından karikatürde Rusya, Fransa ve Osmanlı İmparatorluğu ön plana çıkmaktadır. Karikatürde gösterilen olarak yalnızlık konu edilmektedir. Düz anlam boyutunda karikatürde sakallı, çizmeli, yetişkin bir erkek ve yetişkin erkeğin koluna girmiş Marianne*, koltuk değnekli, tahta bacaklı, başında sarık olan, sakallı, yaşlı bir adamın yanından geçmektedir. Yan anlamda Marianne, Fransa'yı, başında sarık olan erkek, Osmanlı İmparatorluğu'nu, karikatürdeki Rus yazısından yetişkin erkek de Rusya'yı temsil etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nu temsil eden kişinin, koltuk değnekli ve tahta bacaklı olarak resmedilmesinden Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Balkan Savaşı'nda ağır bir yenilgi aldığı mesajı verilmektedir. Karikatürde *zavallı bir sakata bir şeyler verin* söylemiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Balkan Savaşı sırasında Rusya ve Fransa'dan yardım istediği, buna karşılık *bu dilenen sakatların ortadan kaldırılmaması çok ayıp* söylemiyle Osmanlı İmparatorluğu'na yardım edilmediği anlatılmaktadır. Karikatürde Osmanlı İmparatorluğu, çaresiz ve yardıma ihtiyaç duyan bir ülke olarak sunulurken, dış siyasette de imparatorluğun yalnız kaldığı mesajı verilmektedir. Ayrıca karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun dilenen bir kişi olarak sunulmasıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun Dağılıma Dönemi'nde büyük Avrupa devletlerinden aldığı desteğe atf yapıldığı ileri sürülebilmektedir.

Wiener Caricaturen'in çalışmada ele alınan son karikatürü, 18 Mayıs 1913 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, *Verspielt* (eğlenceli) başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında *Der Türke: Alles verspielt, jetzt bleibt mir nur übrig, mit dem Selbstmord zu drohen, damit die Bank mir mit etwas Geld aufhilft* (Türk: Her şeyi kaybettim, artık tek yapabileceğim bankanın bana biraz para yardım etmesi için intiharla tehdit etmek) yazısı bulunmaktadır. Karikatür, Birinci Balkan Savaşı'nın sonlarına doğru yayımlanmıştır.

⁴¹ Wiener Caricaturen (1913b). Wiener Caricaturen'in 23 Şubat 1913 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wcc&datum=19130223&seite=1&zoom=33>, Erişim Tarihi: 06.09.2024.

* Marianne, Fransız Cumhuriyeti'nin ulusal kişiliği olarak kullanılan kadın figürüdür.

Görsel 15. Wiener Caricaturen'in 18 Mayıs 1913 Tarihli Karikatürü⁴²

Karikatürde gösteren olarak kumar ile V. Mehmed, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Konstantin ön plana çıkmaktadır. Gösterilen boyutunda karikatürde işgal güçlü bir şekilde resmedilmektedir. Düz anlam açısından karikatürde bir kumar masasının etrafında I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Konstantin bulunmakta, V. Mehmed ise iki eliyle boş ceplerini tutmakta ve kumar masasından ayrıldığı izlenimi verilmektedir. Yan anlam içerisinde karikatürde V. Mehmed, I. Petar, I. Ferdinand, I. Nikola ve I. Konstantin, sırasıyla Osmanlı İmparatorluğu, Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve Yunanistan'ın metonimi olarak kullanılmaktadır. Karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan devletleriyle mücadelesi, kumar oynamaya benzetilmekte, V. Mehmed'in iki eliyle boş ceplerini tutması ve kumar masasından ayrılması üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan Savaşları'nı kaybettiği anlatılmaktadır. Karikatürde V. Mehmed'in *Her şeyi kaybettim, artık tek yapabileceğim bankanın bana biraz para yardım etmesi için intiharla tehdit etmek* şeklindeki söylemi üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşta çaresiz kaldığı ve borçlanmaya yöneleceği mesajı verilmektedir.

Sonuç

Çalışmada incelenen her üç mizah dergisinde de Balkan Savaşları'nda yaşadığı yenilgiler üzerinden Osmanlı İmparatorluğu, çaresiz ve Balkan devletlerine karşı koyamayan ülke imajıyla yansıtılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu, Die Muskete'de bisiklet yarışında yenilen, Kikeriki'de cariyeleri alınan, Wiener Caricaturen'de eşyaları soyulan ve kumarda kaybeden temsiller üzerinden anlatılmıştır. Bunların dışında Osmanlı İmparatorluğu, Die Muskete'de tabakta sunulan bir karpuz dilimi, Kikeriki'de ise köpeklerden kaçan bir tavşan metaforuyla resmedilmiştir. Diğer yandan her üç dergi de Balkan devletlerinin savaşta tek başına olan Osmanlı İmparatorluğu'na karşı zaferini yansıtmış, bununla birlikte Balkan devletlerinin Rusya ile olan yakın ilişkisine de odaklanmıştır. Karikatürlerde Balkan devletlerinin birlik içerisinde hareket etmesinin Balkan Savaşları'nda Balkan Birliği'ne zaferi getirdiği açıkça ortaya konulmuştur.

⁴² Wiener Caricaturen (1913c). Wiener Caricaturen'in 18 Mayıs 1913 Tarihli Karikatürü, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wcc&datum=19130518&seite=1&zoom=33>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

Her üç siyasi mizah dergisi de Rusya'nın savaştaki ağırlığını karikatürlerinde resmetmiştir. Die Muskete ve Kikeriki siyasi mizah dergilerinde Rusya'nın doğrudan Balkan devletlerini yönlendirdiğine yönelik mit inşa edilmiş, Wiener Caricaturen'de ise Balkan devletlerinin Rusya'dan yardım istediği üzerinde durulmuştur. Bu şekilde Die Muskete ve Kikeriki'de Balkan Savaşları'nın Rusya tarafından kışkırtılan bir savaş olduğuna yönelik algı meydana getirilerek Rusya karşıtı kamuoyunun güçlenmesine zemin hazırlandığı ileri sürülebilmektedir. Ayrıca Die Muskete, Balkan Savaşları'yla ilgili İngiltere'yi de hedef almış ve dergide İngiltere'nin Rusya gibi savaşta doğrudan rolü olduğuna ilişkin mit inşa edilmiştir.

Çalışmada analiz edilen dergiler genel olarak değerlendirildiğinde her üç siyasi mizah dergisinin anlatımlarının da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun dış siyaseti üzerinden şekillendiği ortaya çıkmaktadır. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Bosna Krizi süresinde Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkileri gerginleşmiş ve Büyük Sırbistan Devleti kurma amacı taşıyan Sırbistan ile de çıkar çatışması yaşamıştır. Karikatürlerde de hem Osmanlı İmparatorluğu'na hem de Balkan devletlerine karşı mesafeli yaklaşım, her iki tarafı haklı gösteren bir söylemden kaçınılmıştır. Ayrıca karikatürler, savaşın kazanan ve kaybeden taraflarını, keskin bir şekilde resmedilen temsiller üzerinden yansıtmıştır. Bununla birlikte Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bölgedeki en büyük rakibi Rusya'nın savaştaki rolüne odaklanılarak Balkanlar'da Rusya'nın Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na karşı oluşturduğu potansiyel tehdide yönelik okurların dikkatinin çekilmesine çalışılmıştır.

Dönemin siyasi perspektifinden değerlendirildiğinde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nda rakip olacağı Rusya ve Birleşik Krallık'a yönelik sert bir politika içerisinde olduğunun net bir şekilde karikatürlerde resmedildiği tespit edilmiştir. Bu açıdan karikatürler üzerinden Birinci Dünya Savaşı sırasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Rusya ve Birleşik Krallık'ın karşısında olan Alman İmparatorluğu'nun yanında yer alacağına yönelik izlenim rahatlıkla meydana gelebilmektedir. Bunun yanında karikatürlerde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun ilerleyen süreçte müttefik olacağı Osmanlı İmparatorluğu ve Bulgaristan'a yönelik Balkan Savaşları sırasında yakın bir ilişki içerisinde olmadığı da açıkça ortaya konulmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve Bulgaristan ile müttefik olurken, Sırbistan, Karadağ ve Romanya ile karşı ittifaklarda yer almıştır. Bu kapsamda gelecek çalışmalarda Birinci Dünya Savaşı'nda Avusturya siyasi mizah dergilerinin Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun müttefiklerini ve düşmanlarını ne şekilde yansıttığı ele alınabilir. Böylece Avusturya siyasi mizah dergilerinin, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun değişen siyasi dengeleri çerçevesinde çalışmada incelenen ülkelere yönelik temsillerinde ne gibi değişimlerin olduğu ortaya konulabilir.

Kaynakça

Akademik Dergi Makaleleri:

- Ancheş, Diana-Ionela (2017), "Diplomatic Procedures during the Balkan Wars (1912-1913)", *Cross Border Journal for International Studies*, S.2(1), (ss. 2-14).
- Büyükbaş, Hakkı (2013), "Kimlik, Güç ve Dış Politika: 1912-13 Yıllarında Rusya'nın Balkan Politikası Üzerine Bir Analiz", *Akademik İncelemeler Dergisi*, S.8(1), (s. 256).
- Çakmak, Zafer (2003), "Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna-Hersek'i İşgali ve Sonrasında Osmanlı Devleti ile Yaptığı Antlaşma", *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, S.2(1), (s. 19).

- Çetin, Nurten (2017), "I. Dünya Savaşı'na Giden Yolda Avusturya-Macaristan ile Sırbistan İhtilafı", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.19(1), (s. 392).
- Demiroğlu, Hasan (2016), "Balkan Savaşlarında Edirne'nin İşgali ve Geri Alınışının Rus Gazetelerine Yansıması", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.18(1), (s. 251).
- Dilek, Mehmet Sait (2013), "Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşları'ndaki Yenilgisinin Amerikan Basınındaki Yankıları", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.33, (ss. 296-297).
- Emgili, Fahriye (2022), "Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna'yı İşgali, Bosna'yı Değiştirme Çabaları (1878-1918) ve Bunun Millî Kimliklere Etkisi", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, S.10(33), (s. 289).
- Erdem, Nilüfer (2013), "Balkan Savaşları Döneminde Yunan Basınında Kolera Vakaları", *Atatürk Yolu Dergisi*, S.13(52), (s. 803).
- Karbi, Bilge (2019), "Çok Uluslu İmparatorluklar Çağının Sonuna Doğru Avusturya (-Macaristan) İmparatorluğu'nun Dış Politikasının Ana Hatları: 1848-1914", *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, S.3(6), (s. 68).
- Kaytan, Gizem (2019), "Balkan Savaşları'nda Kuşatılmış Bir Şehir ve Kahraman Bir Kumandan: İşkodra Müdafaası ve Hasan Rıza Paşa", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S.9(17), (s. 197).
- Malhut, Mustafa ve Bilgin Çelik (2022), "20. Yüzyıl Başında İngiltere'nin Balkan Politikası ve Balkan İttifakı'nın Oluşumundaki Rolü", *Journal of Anglo-Turkish Relations*, S.3(1), (s. 23).
- Okur, Mehmet (2012), "The Times Gazetesine Göre Balkan Savaşları ve İngiltere'nin Politikası", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S.12(2), (s. 190).
- Özçelik, Mücahit (2012), "Avusturya-Macaristan İmparatoru'nun 1918 İstanbul Ziyaretinin Türk Basınına Yansımaları", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.27, (s. 52).
- Öztaş, Sezai ve Şenol Koçan (2023), "II. Balkan Savaşı'nda Doğu Trakya'nın Bulgar İşgalinden Kurtuluşu", *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, S.11 (INCSOS VIII Özel Sayısı), (s. 274).
- Serbest, Murat Bürkan (2023), "20. Yüzyıl Başında Arnavutluk'un Kuruluş Sürecinde Avusturya-Macaristan ve İtalya Etkisi", *Journal of Academic Value Studies (JAVStudies)*, S.9(1), (s. 43).
- Uygur, Fatma (2024), "Balkan Savaşlarında Düvel-i Muazzam'ın Güçlü Aktörleri: Sazonov, Poincare, ve Grey'in Savaş Öncesi ve Sonrası 'Statüko'cu Politikaları", *Atatürk Yolu Dergisi*, S.74, (s. 241).
- Yavuz, Fikrettin (2013), "New York Times Gazetesinin Gözüyle Balkan Savaşları", *Tarih Okulu Dergisi*, S.16, (s. 180).
- Yetişgin, Memet ve Ömer Fatih Başkan (2018), "Yeni Pazar Sancağı Üzerinde Avusturya-Macaristan, Sırbistan ve Karadağ'ın Hakimiyet Mücadeleleri (1878-1909)", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S.118(232).

Kitaplar ve Çeviriler:

- Barthes, Roland (2017), *Görüntünün Retoriği, Sanat ve Müzik*. Çev. Ayşenaz Koş ve Ömer Albayrak. 2. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Barthes, Roland (2016), *S/Z*. Çev. Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Fiske, John (2017), *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev. Süleyman İrvan. 5. Baskı. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Dijital Kaynaklar

Anno (2024), *Die Muskete*. Erişim Tarihi: 9 Eylül 2024. https://anno.onb.ac.at/info/mus_info.html.

Kikeriki (1912a), "Kikeriki'nin 13 Ekim 1912 Tarihli Karikatürü". Erişim Tarihi: 2 Eylül 2024. <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=kik&datum=19121013&seite=10&zooom=33>.

Kikeriki (1912b), "Kikeriki'nin 3 Kasım 1912 Tarihli Karikatürü". Erişim Tarihi: 2 Eylül 2024. <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=kik&datum=19121103&seite=10&zooom=33>.

Kikeriki (1912c), "Kikeriki'nin 1 Aralık 1912 Tarihli Karikatürü". Erişim Tarihi: 2 Eylül 2024. <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=kik&datum=19121201&seite=10&zooom=33>.

KAP (2024), *Schwäbische Worterklärungen*. Erişim Tarihi: 2 Eylül 2024. <https://kulturelle-alb-partie.de/wissenswertes/schwaebischkurs/schwaebische-wort-erklaerungen/>.